

Перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні: регіональні аспекти. Збірник тез за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 22 березня 2013 року Умань, «Візаві», 2013. – 314 с. – С.12-16.

Сонько С.П.

Доктор географічних наук, професор
завідувач кафедри екології та
безпеки життєдіяльності Уманського
національного університету
садівництва, професор кафедри
туризму та готельно-ресторанної
справи Уманського державного
педагогічного університету імені
Павла Тичини

ТЕРМІНОТВОРЕННЯ У ТУРИЗМОЛОГІЇ ТА ЗМІСТ ТЕРМІНІВ «ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ» ТА «ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ»

Застосування наукових термінів на зразок «екологічний туризм» («сільський туризм», «зелений туризм», «сталий туризм», «природний туризм», «пригодницький туризм», «біотуризм» та ін.) в найрізноманітніших контекстах може легко ввести в оману не тільки звичайного туриста або початківця-господаря туристичної садиби, але і фахівця в області туризму та охорони навколишнього середовища. Внутрішній зміст цих термінів розглянуто в попередніх авторських публікаціях [1,2].

В цій же статті хотілось би зупинитись на онтологічному аспекті подібного термінотворення і вийти на внутрішній зміст зеленого та екологічного туризму як окремих напрямів туристичної діяльності. На нашу думку часто вживане словосполучення «сільський зелений туризм» є дещо некоректним з онтологічної точки зору, попри те, що дисципліна саме з такою назвою викладається майбутнім менеджерам туристичної діяльності. Маємо справу з відомим прикладом про суперечку, яким же є яблуко - стиглим, червоним, кулеподібним або смачним? Кожен хто одночасно відстоює у суперечці свою думку буде завжди правим. Тобто у згаданому терміні «сільський» і «зелений» є явищами різноякісними, оскільки «сільський» означає прив'язку до сільської місцевості і сільського образу життя, а «зелений» - природу у самому

широкому розумінні. Наведемо приклади. Сільські оселі не завжди можуть бути розміщені в мальовничій місцевості (наприклад кібуци в Ізраїлі), а туристи, які прагнуть ознайомитись з сільською працею і побутом крім них найскоріше побачать спалену пустелю, де без кондиціонера не проживеш. І навпаки, туриста, який оселився в садибі фермера, що знаходиться біля Шацького озера в останню чергу буде цікавити, як косити сіно чи пасти корів, а тим більше, самому брати участь у цьому процесі (швидше б до озера!). Найскоріше має місце (як і в багатьох інших випадках) некоректна адаптація англomовного терміну. Навіть у англomовних джерелах словосполучення «country green tourism» зустрічається дуже рідко і то на рекламних сторінках вітчизняних туроператорів [5]. В аутентичних же американських джерелах поняття «country», «green» і «ecology» розводяться не лише термінологічно, але й змістовно [6].

З таких позицій зовсім у іншому контексті постає змістовне насичення терміну «зелений туризм». На нашу думку як цей термін, так і напрямок туристичної діяльності, що ним позначається, більш тісно пов'язаний з екологічним туризмом, оскільки як для першого так і для другого першоосовою внутрішнього змісту є природа (мальовничі ландшафти, незмінні або слабо змінені екосистеми та ін.). У сільському ж туризмі майже усі природні ландшафти зазнали докорінних змін в результаті господарської діяльності, про що вже писалось [3]. Саме тому поєднання «сільський» і «зелений» некоректне ще й і з ландшафтно-екологічної точки зору.

І ще. Останнім часом відбувається потужна спекуляція на словосполученні «сталий розвиток» прямо похідним від якого є термін і штучно вибудований цілий напрям «сталий», «екологічно стійкий» туризм [4]. Зважаючи на те, що стратегія сталого розвитку за 20 років (Ріо-1992 – Йханесбург-2002 – Ріо-2012) майже зійшла нанівець, оскільки так званий «сталий розвиток» неможливий в принципі (бо людство не зможе «обдурити» фундаментальні закони термодинаміки), саме тому намагання «причепити» до туризму терміни «сталий», «стійкий», «збалансований» безперспективні. Знову ж таки,

наступаємо на ті самі граблі – необхідність включення «сталого» туризму у більш ємке за змістом поняття «екологічного туризму».

Таким чином вибудовується онтологічний ланцюжок вмісних і взаємозалежних понять: «зелений туризм ↔ екологічний туризм». А вже далі логічним є включення сільського, агро-, та інших видів туризму пов'язаних в тому числі і з сільською місцевістю. На нашу думку змістовне насичення терміну «зелений туризм» має охоплювати наступні складові: ландшафтно-екологічну; спортивно-пригодницьку; етнічно-культурологічну; сакральнорелігійну; аграрно-побутову. При цьому окремі види туристичної діяльності можуть бути представлені одночасно в декількох складових. Наприклад, спортивне рибальство – в ландшафтно-екологічній, спортивно-пригодницькій, аграрно-побутовій. Так само як і кінний спорт, піші прогулянки задля збирання грибів та ягід та ін.

Нарешті, саме тоді зрозумілим стане визначення екотуризму дане Міжнародною організацією екотуризму (TIES). Екотуризм - це:

1) подорож з відповідальністю перед навколишнім середовищем з відносно непорушеними природними територіями з метою вивчення і насолоди природою і культурними визначними пам'ятками, що сприяє охороні природи, надає м'яку дію на навколишнє середовище, забезпечує активну соціально-економічну участь місцевих жителів і отримання ними переваг від цієї діяльності;

2) туризм, що включає подорожі в місця з незайманою природою з метою отримати уявлення про природні і культурно-етнографічні особливості даної місцевості, який не порушує при цьому цілісності екосистем і створює такі економічні умови, при яких охорона природи і природних ресурсів стає вигідною для місцевого населення;

3) стійкий і природно-орієнтований туризм і рекреація;

4) туризм, що включає всі форми природного туризму, при яких основною мотивацією туристів є спостереження і залучення до природи (визначення, прийняте ВТО);

5) сукупність форм туризму, при яких робиться свідомо спроба звести до мінімуму негативну дію на навколишнє середовище, надати допомогу у фінансуванні природних територій, що охороняються, створити джерела доходу для місцевого населення;

6) природний туризм, який сприяє охороні природи;

7) цілеспрямовані подорожі в природні території з метою глибшого розуміння місцевої культури і природного середовища, які не порушують цілісності екосистем, при цьому роблять охорону природних ресурсів вигідною для місцевих жителів;

8) туризм, сумісний з екологічними і соціальними вимогами, відповідальний перед природою, той, що сприяє її захисту, такий, що підвищує культуру мандрівників, виконує просвітницьку функцію, дбайливо відноситься до традиційних культур і місцевих громад;

9) відвідини унікальних природних територій, що мало порушені господарською діяльністю, зберегли традиційний устрій життя місцевого населення; підвищення рівня екологічної культури всіх учасників туристського процесу і підвищення життєвого рівня місцевого населення, дотримання природоохоронних норм і технологій при реалізації екологічних турів і програм;

10) природно-орієнтований туризм, що включає програми екологічної освіти і просвіти і здійснюваний відповідно до принципів екологічної стійкості;

11) відповідальна подорож в природні зони, області, в яких збережене навколишнє середовище і підтримується добробут місцевих жителів.

Список використаних літературних джерел: 1.Сонько С.П., Новікова Т.П. Про змістовне наповнення терміну «зелений туризм»./ Екологія – шляхи гармонізації відносин природи та суспільства. Збірник тез III Міжвузівської наукової конференції з міжнародною участю 11-12 жовтня 2012 року. Ред.Непочатенко О.О. Ред-вид.центр УНУС.-Умань,2012.- 122 с.- С.104-106.; 2.Сонько С.П. Екологічний туризм в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Кол.моногр. - Уманський державний педагогічний університет ім.П.Тичини. Умань, 2012.- С.279-281.; 3.Сонько С.П. Роль агроєкосистем у забезпеченні сталого розвитку./ Екологія – шляхи гармонізації відносин природи та суспільства. Збірник тез III Міжвузівської наукової конференції з міжнародною участю 11 - 12 жовтня 2012 року. Ред.Непочатенко О.О. Ред-вид.центр УНУС.-Умань,2012.- 122 с.- С.10-13.; 4.Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. Монографія - К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. - 463 с.; 5.[http://www. booking](http://www.booking).

com/place/us/136970/country-green.en.;
planners/sample-itineraries/eco-tourism/.

6.<http://www.indianadunes.com/meeting-and-group-travel->